

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. Quid sit macula peccati, seu peccatum habituale personale?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

defectum qui sunt media ad ipsam, si non per se, saltem per accidens, ut diximus. Unde in forma, concessa Majori, distinguo Minorem: quod naturaliter homini convenit, non est effectus aut pena peccati, si non supponatur impeditum per gratiam, concedo Minorem: si impeditum supponatur, nego Minorem, & Consequentiam.

Ad secundum respondeo veram esse Majorem de causa per se, falsam autem de causa per accidens: peccatum verò originale, ut diximus, non est causa per se mortis, & aliorum defectuum corporalium, sed per accidens tantum, & tanquam removens prohibens: unde illo dimisso in baptismo, potest perseverare in homine necessitas moriendi, non restituta per illum originali iustitia, quantum ad effectum ejus secundarium, qui erat per se de subijcere corpus animæ, illudque per talem subjectionem reddere impossibile & immortale.

Ad tertium similiter distinguo Majorem: causa æqualis æqualem producit effectum, si sit causa per se, concedo Majorem: si sit causa tantum per accidens, nego Majorem. Solutio est D. Thomæ hic art. 5. ad 1. ubi sic ait: *Dicendum quod æqualitas cause per se, causat æqualem effectum... sed æqualitas cause removens prohibens non ostendit æqualitatem effectuum: si quis enim aequali impulsu dirvellat columnas, non sequitur quod lapides superpositi æqualiter moveantur, sed ille velocius movebitur, qui gravior erit secundum proprietatem suæ naturæ cui relinquitur, remoto prohibente. Sic igitur remotæ originali iustitiæ, natura corporis humani relicta est sibi: & secundum hoc, iuxta diversitatem naturalis complexionis, quorundam corpora pluribus defectibus subiacent, quorundam verò paucioribus, quamvis existente originali peccato æquali.*

ARTICULUS III.

Quid si macula peccati, seu peccatum habituale personale?

§. I.

Premittantur quæ apud omnes sunt certa, & referuntur sententiæ.

SUPPONO primò, ex peccato præterito relinqui quandam maculam in anima peccatoris, per quam habitualiter dicitur maculata, imunda, Deo invisâ, &c. Ita colligitur ex Scriptura, in qua peccatum frequentissimè appellatur macula, immunditia, sordes, &c. Item iustificatio, quæ homo transfertur à statu peccati, ablutio & mundatio dicitur, ut patet ex illo Ezechiel. 36. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquamentis vestris.* Præterea, ut discurrit D. Thomas hic art. 1. macula in rebus spiritualibus dicitur ad similitudinem maculæ in rebus corporalibus. Sicut ergo corpus aliquod maculari dicitur, quando ex contactu & commixtione alterius, nativum amittit splendorem seu nitorem, ut vestis, cum inficitur luto vel oleo: ita anima maculam spiritualem contrahit, dum inordinato voluntatis affectu, qui est veluti quidam animæ tactus, creaturæ adherens, perdit nitorem & splendorem, quem habet ex resplendentia divini luminis, scilicet sapientiæ & gratiæ, per quam

ab bene & decenter agendum perficitur. Unde Augustinus (ab eodem S. Doctore opusc. 61. cap. 13. relatus) ait quod *anima media inter Deum & creaturas, conversione ad Deum illuminatur, melioratur, & perficitur: conversione ad creaturas obtenebratur, deterioratur, & corrumpitur.*

Hanc rationem confirmat & magis illustrat S. Doctor hic qu. 86. art. 1. resp. ad 2. ex differentia quæ inter intellectum & voluntatem reperitur: Nam *actio intellectus (inquit) perficitur secundum quod res intelligibiles sunt in intellectu per modum ipsius intellectus, & ideo intellectus ex eis non inficitur, sed magis perficitur. Sed actus voluntatis consistit in motu ad ipsas res, ita quod amor rei amata animam conglutinat: & ex hoc anima maculatur, quando inordinate inhaeret; secundum illud Osee 9. facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.*

Suppono secundò, hanc maculam remanere in homine, donec peccatum à qua causatur fuerit remissum, & infusa animæ gratia justificans, ut patet ex illo Josue 22. *Peccastis in Beelphegor, & usque in præsentem diem macula huius sceleris in vobis permanet.*

Suppono tertio, maculam peccati mortalis, de qua solum agimus in præsentem, esse idem omnino quod peccatum habituale, & solo nomine distinguuntur, quamvis inter hæc duo nomina unum altero magis vel minus rem explicet: in hoc enim quod est exprimere Dei offensam, adhuc per penitentiam non retractatam, videtur antecellere hoc nomen, *peccatum habituale*: in hoc verò quod est significare turpitudinem & privationem nitore debiti subiecto, videtur quod hoc nomen, *macula*, excedit. Ratio huius suppositionis evidens est: nam esse maculatum & imundum coram Deo (quod est effectus formalis maculæ) nihil aliud est, quam esse peccatis coinquinatum, & esse Deo injuriosum & offensum; quod est effectus formalis peccati habitualis: ubi autem effectus formalis est idem, eadem debet esse forma vel quasi forma tribuens talem effectum. Unde Theologi his temporibus maculam peccati, & peccatum habituale, pro eodem indifferenter usurpant: apud antiquos verò complexum illud, *peccatum habituale*, non erat in usu (ideoque apud S. Thomam nusquam reperitur, nec Bergomensis in sua tabula aurea ejus mentionem facit) sed nomen peccati ad solum actuale vel originale restringebant, & quod nos peccatum habituale dicimus, illi non nisi peccati maculam appellabant.

Suppono ultimo, peccatum habituale aliud esse originale, quod per generationem transfunditur, & resultat in nobis ex peccato actuali Adami, quo Dei præceptum in paradiso terrestri violavit, de quo fusè egimus disputatione præcedenti: aliud personale, quod resultat ex peccato actuali à nobis commisso, & in nobis remanet, donec per contritionem & infusionem gratiæ auferatur: & de isto in præsentem disputamus, & inquirimus quid illud sit, sive in quo formaliter consistat?

Variè circa hoc opinantur Authores. Scotus in 4. dist. 14. qu. 1. asserit maculam peccati consistere in ordinatione passiva ad penam ut disconveniunt animæ, seu in relatione rationis resultante in anima, propter culpam commissam; quam dicit appellari maculam, reatum, & offensam.

fenfam, diverſa ratione: Nam quatenus reſpicit animam, & eſt illi diſconveniens, dicitur macula; quatenus reſertur ad pœnam, appellatur reatus ſeu obligatio pœnæ; quatenus verò provenit ex actione divinæ voluntatis ordinantis peccatorem ad pœnam, vocatur offenſa. Scotum ſequuntur Gabriel, Major, Almainus, & alii Nominales, quamvis in modo explicandi talem doctrinam, non nihil dividantur.

Alii docent cum Vazque hic diſp. 139. cap. 5. hominem tranſacto actu peccati non denominari habitualiter peccatorem ab aliquo ſibi intrinſeco, ſed ab extrinſeco, nempe à peccato actuali præterito, quod eſt phyſicè tranſierit, moraliter tamen perſeverare cenſetur, donec per penitentiam retractetur, & per inſuſionem gratiæ tollatur: unde illi Authores maculam peccati, ſeu peccatum habituale, in ſola denominatione extrinſeca, proveniente à peccato præterito non retractato, conſiſtere aſſeverant.

Alii verò illud ponunt in aliquo habitu, quo anima & voluntas manent converſæ habitualiter ad bonum commutabile ſicut ad ſinem ultimum, & à Deo averſæ. Ita Lorca, Martinez, Nunno, & alii, qui docent peccatum originale conſiſtere in converſione habituali ad creaturam: eodem enim modo, ſervatâ proportionem, de peccato habituali perſonali philoſophandum exiſtunt.

Denique S. Thomas hic art. 1. & 2. & alibi paſſim aſſerit maculam peccati non eſſe aliquid poſitivum, ſed formaliſter conſiſtere in privatione nitotris animæ in ordine ad ſuam cauſam, quæ eſt peccatum actuale. Unde ſit

S. II.

Conſutantur tres primæ ſententiæ, & quarta ſtatuitur.

Dico primò, maculam peccati non eſſe ordinationem paſſivam ad pœnam peccato debitam.

Probatur concluſio multipliciter. In primis enim priùs intelligitur in homine macula ex peccato relicta, quam deputatio ad pœnam; idè enim quis deputatur ad pœnam, quia eſt culpabilis ſeu peccator, & peccati maculâ infectus: Ergo deputatio ſeu ordinatio paſſivæ ad pœnam non eſt ipſa macula peccati, ſed ipſam priùs ſaltem naturâ ſupponit. Unde D. Thomas in 2. diſt. 42. in expoſit. textus ait quod macula eſt medium inter actum peccati & reatum, quaſi effectus actus, & fundamentum reatus.

Probatur ſecundò: Eſt Deus ſtatuiſſet nullam inferre pœnam peccato, adhuc eſſet anima poſt actum peccati maculata, immunda, & in ſtatu peccati: Ergo macula propriè non eſt ordinatio ad pœnam.

Tertiò: Dammati in inferno novas maculas contrahunt ex peccatis quæ ibi continuè committunt; & tamen cum non ſint ampliùs in ſtatu demerendi, ut pote in termino exiſtentes, non ordinantur à Deo ad novam pœnam: Ergo idem quod priùs.

Quartò: Remiſſi culpæ, & ablata maculâ, adhuc remanere poteſt ordinatio ad pœnam, quia in juſtificatione non ſemper pœna omnino remittitur, ſed mutatur æterna in temporalem, juxta illud Auguſtini: *Ne culpa putaretur parva, ſi cum ea ſintretur & pœna, prolixiorẽ eſſe voluit pœnam, quàm culpam: temporaliter enim*

detinet pœna, quem iam reum ad damnationem non detinet culpa. Ergo macula peccati non conſiſtit in ordinatione ad pœnam.

Denique macula apud omnes eſt de genere mali culpæ, cum ſit ipſum habituale peccatum, atque adèd nequit ab aliquo Dei actu, ſive per modum effectus, ſive per modum denominationis provenire: ordinatio verò paſſivæ peccatoris ad pœnam, procul dubio eſt de genere boni; nam bonum & juſtum eſt peccatorem ad pœnam deſtinari, imò eſt effectus vel denominatio ipſius actus divini deſtinantis: igitur ratio maculæ conſiſtere nequit in tali ordinatione.

Hæ rationes adèd convincentes ſunt ad demonſtrandum peccatum habituale non conſiſtere in deputazione paſſivæ ad pœnam, ut Scotiſta ſuum Magiſtrum interpretari conentur, & aſſerant ipſum per ordinem ſeu deputacionem ad pœnam intellexiſſe pœnæ condignitatem, & in eo collocari eſſentiam peccati habitualis. Verùm hæc interpretatio non juvat, nec ſententiam Scoti probabiliorẽ reddit: Nam condignitas pœnæ eſt proprietas conſequens culpam, ſicut condignitas præmi conſequitur bonitatem moralem actus meritorii: Ergo eſſentia peccati habitualis conſiſtere nequit in reatu ſeu deputacione ad pœnam, accepta pro condignitate pœnæ.

Confirmatur: Non idèd aliquis eſt peccator, quia eſt dignus pœnâ, ſed potius contra dignus eſt pœnâ, quia eſt peccator: Ergo peccatum habituale non conſiſtit in condignitate pœnæ.

Dico ſecundò, maculam peccati, ſeu peccatum habituale, non eſſe ſolam denominationem extrinſecam, delumptam à peccato actuali præterito.

Probatur primò: Peccatum habituale originale eſt aliquid nobis intrinſecum, & diſtinctum à peccato actuali Adami, atque ab eo derivatum, ut contra Pighium, & Catharinum diſputatione præcedenti oſtendimus: Ergo ſimiliter peccatum habituale perſonale erit aliquid nobis intrinſecum, diſtinctum à peccato actuali præterito, & non ſola denominatio extrinſeca ab illo petita. Conſequentiã pater: Tum quia peccatum habituale perſonale non minus debet eſſe intrinſecum, nec minus aſſicere phyſicè peccatorem adultum, quàm peccatum habituale originale aſſicere parvulum: Tum etiam, quia ſi peccatum actuale Adami vim habet tranſfundendi in poſteros aliquid habituale intrinſecum, quod verè & propriè peccatum ſit, verèque & intrinſecè illos denominet peccatores, à fortiori relinquere debuit in Adamo aliquid habituale intrinſecum, per quod verè & propriè peccator diceretur: cumque eadem ſit ratio de peccato actuali aliorum hominum, dicendum eſt ex eo aliquid intrinſecum derivari, quo peccatores denominantur, & quod macula peccati, ſeu peccatum habituale dicitur.

Probatur ſecundò concluſio: Denominatio exprimens permanentiam & ſtatum, ſeu modum eſſendi fixum & quietum, non poteſt ſumi ab eo quod eſt tranſiens, & ſe habet per modum tendentiæ & motus; nam inter denominationem & formam denominantem debet eſſe proportio quantum ad modum eſſendi: Sed denominatio injuſti & peccatoris dicit aliquid permanens, & fixum ac quietum; peccatum verò actuale eſt quid tranſiens, & dicit fluxum & tendentiam in aliud: Ergo denominatio peccatoris non ſumitur

ur ab actu peccati præterito, sed ex aliquo termino intrinseco ab ipso in anima peccatoris relicto, & in ipsa habitualiter permanente, donec per gratiam justificantem tollatur.

38. Confirmatur à simili: Ita se habet quoad præsens denominatio peccatoris & injusti ad formam ex qua oritur, sicut opposita denominatio justi & sancti ad formam unde sumitur: Sed hæc secunda denominatio, ex eo quod exprimit statum subiecti, & modum essendi in illo fixum & permanentem, nequit desumi ab aliqua operatione vel actu secundo, quantumvis optimo & perfecto, sed solum à gratia justificante, quæ est forma habitualis & permanens: Ergo neque illa prima poterit ob eandem rationem desumi ab actu pravo & peccaminoso, sed solum ab aliqua ratione, quæ sit habitualis & permanens, qualis est gratia privatio.

39. Confirmatur amplius: Ab habitu vel forma permanente non potest sumi immediatè denominatio exprimens tendentiam & motum, uti est denominatio peccantis, vel denominatio merentis: Ergo neque ab eo quod est tendentia & motus, sicut sunt peccatum actuale, & actus charitatis, sumi poterunt denominationes exprimentes permanentiam & statum, uti exprimentur denominatio peccatoris, & denominatio justi.

Dico tertio, maculam peccati, seu peccatum habituale, non esse habitum inclinantem voluntatem ad bonum commutabile ut ad ultimum finem.

40. Probatur primo, ex D. Thoma in 4. dist. 18. quæst. 1. art. 2. in sed contra, ubi sic dicitur: *Ex peccato non remanet positivè aliquid in anima, nisi dispositio vel habitus, quæ consequuntur peccatum ex parte actus, ex quo aliquid ponit: Sed macula non est dispositio ex actu causata, nec habitus; quod patet ex hoc quod dispositio & habitus possunt sine gratia destrui per contrariam consuetudinem. ... macula autem sine gratia non auferitur: Ergo macula non ponit aliquid positivè in anima.* Adde quod per justificationem tollitur omnino macula, & tamen non tolluntur omnino prava dispositiones & habitus vitiosi: Ergo macula non est prava aliqua dispositio vel habitus.

41. Probatur secundo: Finis ultimus peccatoris est bonum proprium & privatum ipsius, ut patet in disputatione sequenti: At circa bonum proprium & privatum nullus constituitur habitus, cum voluntas, utpote inclinatio totius suppositi, sit circa tale bonum per se ipsam sufficienter determinata, ut in tractatu de virtutibus ostensum est: Ergo macula peccati non potest consistere in habitu inclinante voluntatem ad bonum commutabile ut ad ultimum finem.

42. Probatur tertio: Habitus convertens voluntatem ad ultimum finem, debet illam sibi secundum omnes inclinationes & affectus subijcere, eamque adæquatè & rotatè tali fini subordinare; cum ratio ultimi finis sine tali subiectione & subordinatione salvari nequeat: Sed nullus habitus à voluntate productus potest id præstare, cum sit minoris & inferioris virtutis quam ipsa voluntas, sicut omnis effectus æquus est inferior suæ causæ: Ergo macula peccati non potest consistere in habitu à voluntate producto, ipsam inclinante seu convertente ad creaturam tanquam ad ultimum finem.

43. Confirmatur: Idcirco habitus charitatis potest convertere nostram voluntatem ad Deum

Tom. III.

A sicut ad finem ultimum, quia cum non sit ejus effectus, neque virtute aut actibus ejus acquisitus, sed participatio voluntatis divinæ, & à Deo infusus, est omnino superior ipsa voluntate, quam convertit, & hac ratione potest eam sibi, & Deo ut ultimo fini adæquatè subijcere: Ergo cum habitui malo hæc superioritas respectu voluntatis peccantis nullo ex capite possit accedere, non est quo pacto eam plenè sibi subijciat, & ad creaturam tanquam ad finem ultimum inclinet & convertat.

Denique suadetur conclusio: Habitus non generantur, nec destruuntur, nisi per plures actus repetitos, ut communiter docent Philosophi: Sed macula peccati per unicum actum peccaminosum causatur in anima, & per unicum charitatis & contritionis actum deletur: Ergo non est habitus.

Dico ultimo, maculam peccati mortalis, seu peccatum habituale, quatenus est morale, esse privationem nitoris gratiæ sanctificantis, cum respectu ad actum peccati præcedentem, à quo causatur. Ita expressè docet S. Thomas variis in locis: Nam hic quæst. 86. art. 1. ad 3. sic ait: *Macula non est aliquid positivè in anima, nec significat privationem solam, sed significat privationem quandam nitoris anima in ordine ad suam causam, quæ est peccatum: & ideo diversa peccata diversas maculas inducunt. Et est simile de umbra, quæ est privatio luminis ex objecto alicujus corporis, & secundum diversitatem corporum objectorum diversificantur umbra.* Et in 4. dist. 18. quæst. 1. art. 2. *Ipsa macula* (inquit) *quantum in se est, nihil ponit de essentia sua nisi privationem gratiæ, sed ponit ut causam obstaculum peccati, quod obstat ad gratiæ receptionem, & propter hoc etiam macula, tenebra dicitur.* Item quæst. 3. de potent. art. 6. ad 23. sic habet: *Dicendum quod macula in anima non ponit naturam aliquam, sed solum gratiæ privationem, tamen cum respectu ad actum peccati præcedentem, qui hujus privationis causa fuit, vel esse potuit.* Ex quibus locis non solum habemus quod macula nihil positivum dicat, sed etiam quod sit privatio gratiæ cum connotatione ad suam causam, scilicet peccatum actuale præcedens: si enim esset privatio sine prædicto ordine, cum omnia peccata conveniant ex parte aversionis & privationis gratiæ, sequeretur quod omnium peccatorum esset una macula, quod est absurdum: tot enim sunt maculæ, quot peccata actualia quæ committuntur, ut infra dicemus.

Potest etiam suaderi conclusio ratione: Primo quia id quod primo & per se excluditur per justificationem, est macula peccati, seu peccatum habituale; cum justificatio impii sit remissio peccatorum, ut ostendit D. Thomas infra quæst. 1. art. 1. Sed quod primo & per se per justificationem excluditur, est privatio gratiæ, cum ejus infusio sit terminus ad quem justificationis, ut Theologi docent in tractatu de gratia, unde S. Doctor ibidem art. 2. ait quod *non posset intelligi remissio culpe, si non adesset infusio gratiæ*: Ergo macula peccati, seu peccatum habituale, in privatione nitoris gratiæ sanctificantis consistit.

Probatur secundo: Per illud homo constituitur debet peccator & injustus habitualiter, cujus oppositum constituit illum habitualiter sanctum & justum; cum denominationes oppositæ à formis seu rationibus oppositis petendæ sint: Sed gratia sanctificans immediatè constituit hominem sanctum & justum habitualiter: Ergo ejus

Mmm ptiva-

privatio immediatè illum denominat & constituit peccatorem & injustum habitualiter; & per consequens in tali privatione ipsum peccatum habituale formaliter & immediatè consistit.

38. Tertiò: Eodem proportionali modo philosophari debemus de peccato habituali personali, sicut de originali: Sed peccatum habituale originale in privatione justitiæ originalis, ut voluntaria voluntate capitis, formaliter consistit, ut disputatione præcedenti vidimus: Ergo etiam peccatum habituale personale consistit in privatione gratiæ sanctificantis, ut voluntaria voluntate propria ejus qui illam habet.

39. Confirmatur: Sicut privatio originalis justitiæ habet quicquid requiritur ut sit formaliter peccatum habituale originale, ut ibidem ostendimus; ita & privationi gratiæ sanctificantis nihil deest ex his quæ requiruntur ut sit peccatum habituale personale; est enim habitualis & voluntaria aversio à Deo ut fine ultimo & supernaturali, sicut ipsa gratia sanctificans est unio & conversio habitualis ad Deum ut finem ultimum & supernaturalem: Ergo &c.

40. Denique probatur conclusio: Cum peccatum habituale non consistat in deputatione ad poenam, nec in denominatione extrinseca, desumpta à peccato actuali præterito, nec in habitu inclinante voluntatem ad bonum commutabile ut in ultimum finem, ut præcedentibus conclusionibus ostensum est, vix aliud restat per quod constituitur, quam privatio gratiæ sanctificantis.

41. Adverte autem, me dixisse in conclusione, peccatum habituale, quatenus mortale est: quia si loquamur de peccato habituali secundum se, & abstrahendo à mortali, consistit in privatione conformitatis ad legem, seu rectitudinis rationis, talis enim privatio ex quoocunque peccato in anima relinquatur; ex solo autem peccato mortali, privatio gratiæ sanctificantis causatur. Unde D. Thomas hic art. 1. utriusque privationis meminit, dum ait: *Anima hominis duplicem habet nitorem (quo privatur per peccatum) unum quidem ex resurgentia luminis naturalis rationis, per quam diriguntur in suis actibus; alium verò ex resurgentia divini luminis, scilicet sapientiæ & gratiæ, per quam etiam homo perficitur ad bonè & decenter agendum.*

§. III.

Præcipua objectiones solvuntur.

42. **O**bjicies primò: D. Thomas infra quæst. 113. art. 1. docet justificationem impij non esse simplicem mutationem, sed motum à contrario in contrarium, atque adeò à positivo in positivum: Ergo censet peccatum habituale, quod est terminus à quo justificationis, esse aliquid positivum, & non solum privationem gratiæ sanctificantis. Unde qu. 28. de verit. art. 6. dicit quod *culpa aliquid ponit, & non solum absentiam gratiæ.*

43. Respondeo primò, D. Thomam non intendere, terminum à quo justificationis esse propriè & rigorosè contrarium, ut contingit in alijs moribus strictè sumptis, puta calefactionis, aut dealbationis; sed largè & impropriè, ut dici solent contraria quælibet opposita, inter quæ cadit medium, sive utrumque sit positivum, sive unum positivum & alterum privativum.

44. Secundò responderi potest, concessio Antecedente, distinguendo Consequens: Ergo censet peccatum habituale esse quid positivum, secundum id quod importat in recto, nego: se-

A cundum illud quod dicit in obliquo & de connotato, concedo: nam sub hac ratione importat peccatum actuale præteritum, ex quo habituale ortum duxit; & rationem offensiæ Deo illata per actum peccati, & non solum absentiam seu privationem gratiæ. Ex quo patet solutio ad aliud testimonium ex quæst. 28. de verit. desumptum.

B Objicies secundò: Si quis offendat alium quem Regem, post actum offensiæ nihil aliud remanet quam reatus, seu deputatio ad poenam: Ergo similiter dum quis offendit Deum, post actum offensiæ nihil remanet in peccatore quam reatus poenæ æternæ; & ita macula peccati nihil aliud erit quam reatus seu deputatio ad poenam æternam.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia amicitia Regis nihil intrinsecum ponit in eo quem diligit, bene tamen amicitia Dei consistens in gratia & charitate: quare licet dum quis offendit Regem, & amicitiam ejus amittit, nihil intrinsecum perdat, bene tamen qui offendit Deum, amittit enim habitum gratiæ & charitatis; subindeque per talem offensam in eo causatur gratiæ privatio, quæ macula animæ dicitur, & licet in peccatore post actum peccati, præter reatum poenæ æternæ, macula peccati remanet. Unde inter propositiones Michaëlis Baii, à Pio V. & Gregorio XIII. damnatas, hæc erat 56. *In peccato duo sunt, actus, & reatus: transeunte autem actu, nihil remanet nisi reatus sive obligatio ad poenam.*

D Objicies tertio: Homo transacto actu peccati, non solum manet habitualiter aversus à Deo, sed etiam conversus habitualiter ad creaturam, seu ad bonum commutabile tanquam in ultimum finem: Sed hæc conversio fieri nequit nisi per habitum positivum moraliter malum: Ergo in peccatore, transacto actu peccati, remanet prava aliqua dispositio, seu habitus inclinans & convertens voluntatem ad bonum commutabile ut ad ultimum finem, in quo peccatum habituale consistit. Major est certa, nam homo semper habet aliquem finem ultimum, cui adhæret vel in actu vel in habitu: Ergo sicut existens in statu gratiæ, est habitualiter conversus in Deum ut in finem ultimum; ita existens in statu peccati mortalis, erit conversus ad creaturam, seu ad bonum commutabile, tanquam ad ultimum finem. Minor verò suadetur: nam talis conversio ex ipso nomine importat & exprimit quid positivum, sicut aversio privationem; ex eo autem quod est ad bonum commutabile tanquam ad finem ultimum, atque adeò perversa & peccaminosa, debet fieri per aliquid de genere mali; cumque sit conversio habitualis, oportet ut positivum per quod fit, habeat rationem mali habitus.

E Confirmatur: In voluntate peccatoris nihil aliud excogitari potest pro constituenda tali conversione, nisi vel ipsa voluntatis natura, vel privatio habitus charitatis, per quem erat antea in Deum ut ultimum finem conversa, vel aliquis habitus vitiosus & pravus: Sed non constituitur per primum, natura enim voluntatis eadem est sub gratia, & sub peccato, & sub conversione tum ad Deum, tum ad commutabile bonum, & ita nequit per seipsam ullam ex his conversionibus constituere. Neque per secundum, quia conversio, ut dicebamus, ex ipso nomine

nomine importat quid positivum, ac proinde per solam privationem nequit constitui: Ergo dicendum est tertium, videlicet constitui per habitum pravum & vitiosum.

49. Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem, concedo quidem conversionem peccatoris ad bonum commutabile esse quid positivum, & malum moraliter: sed nego inde sequi eam debere fieri per habitum pravum & vitiosum; quia (ut supra annotavimus) finis ultimus peccatoris est bonum proprium & privatum ipsius; ad rationem autem communem boni proprii voluntas per seipsam est sufficienter determinata, sicut qualibet alia potentia ad rationem communem sui objecti; & ita neque indiget habitu determinante seu inclinante erga tale bonum, neque est capax illius; ipsa quippe inclinatio essentialis præstat eminentius quicquid præstare posset habitus. Talis ergo conversio est ab inclinatione essentiali voluntatis (per quam ipsa est habitualiter conversã ad bonum proprium & privatum) non nudè & solitarie sumptã, sed ut connotante privationem gratiæ & charitatis, per quam tale bonum redditur irreferibile ad Deum, subindeque habet rationem ultimi finis. Ex quo patet ad confirmationem: nam revera ipsa natura seu essentialis inclinatio voluntatis, quàm privatio charitatis & gratiæ, concurrunt in conversione habituali peccatoris in suum ultimum finem, unaquæque suo modo; quia totum positivum quod in tali conversione reperitur, est ab ipsa inclinatione voluntatis in bonum proprium & privatum; perverio verò illius conversionis tota est ex privatione charitatis & gratiæ, impediente relationem ad bonum divinum, & cogente sistere in ipso bono proprio tanquam in ultimo fine.

50. Objicies quartò: Peccatum actuale consistit in positiva tendentiã ad objectum dissonum regulis morum, seu in actuali conversione ad bonum commutabile ut ad ultimum finem: Ergo peccatum habituale ex actuali relicto & causato, in simili tendentiã, seu conversione habituali debet consistere. Antecedens patet ex dictis in 3. disp. art. 1. Consequentia verò manifesta videtur ex paritate rationis.

51. Respondeo concessio Antecedente, negando consequentiam, & paritatem: idè enim peccatum actuale in tali tendentiã seu conversione actuali formaliter consistit, quia primum quod in illo intelligitur est positiva tendentiã in objectum prohibitum; privatio verò gratiæ aut rectitudinis actui debite, consequenter tantum & secundariò ad illud se habet: primum autem quod intelligitur in peccatore, remanens transacto actu peccati, non est habitualis tendentiã in objectum prohibitum, seu conversio habitualis ad bonum commutabile ut ad ultimum finem, sed privatio gratiæ & charitatis, ex qua (ut supra ostendimus) oritur tota perversitas quæ in habituali conversione ad bonum proprium & privatum reperitur.

52. Objicies quintò: Si quis in puris naturalibus peccaret, contraheret maculam: At tunc non esset privatio gratiæ, sed sola negatio, cum in tali statu natura humana ad ordinem gratiæ non esset elevata: Ergo macula peccati, seu peccatum habituale, non consistit in privatione gratiæ.

53. Huic argumento in primis responderi potest, Tom. III.

A nullum esse inconveniens dicere, peccatum habituale in statu naturæ puræ fore alterius essentia & rationis quàm modò est, ac proinde habiturum aliud constitutivum, nempe privationem subjectionis seu conversionis habitualis in Deum ut ultimum finem naturalem.

Secundò dici potest, quòd sicut macula relicta ex secundo peccato mortali quod committitur, est privatio gratiæ, qualicet per accidens tale peccatum eam non destruat, eò quòd eam non inveniat in subiecto, per se tamen & ex natura sua est destructivum illius; ita similiter macula, quam contraheret homo constitutus in puris naturalibus, si peccaret mortaliter, posset dici privatio gratiæ, quia illam excluderet, si in subiecto inveniret, & à Deo ut sine supernaturali averteret, si hominem ad talem finem ordinatum reperiret.

Objicies ultimò: Si macula peccati esset privatio gratiæ, sequerentur plura inconvenientia. Primum esset, quòd macula peccati, seu peccatum habituale, nullius esset determinatæ speciei in genere moris, cum privatio gratiæ secundum se ad nullam determinatam speciem moris pertineat. Secundum esset, quòd omnia peccata habituala forent ejusdem rationis & speciei; privatio enim non aliter habet unitatem aut distinctionem, nisi juxta unitatem aut distinctionem formæ quæ privat: gratia autem sanctificans, non est, nec esse potest, nisi unius speciei, ut dicitur in tractatu de gratia. Tertium esset, quòd qui commisit gravius peccatum, non haberet majorem seu deteriore maculam, quàm qui commisit minus grave; quia qui commisit minus grave, æquè privatur gratiã, ac qui graviore se obstrinxit. Denique, cum privatio gratiæ non sit nisi una in unoquoque peccatore, si peccatum habituale in ea consistat, unum tantum erit in quolibet peccatore, etsi plura & diversa peccata actualia commiserit.

Ut solvatur hoc argumentum, & clarè ostendatur illa inconvenientia non sequi ex nostra sententiã, duo breviter præmittenda sunt. Primum est, quòd privatio gratiæ duplicem dicit respectum, nempe ad gratiam quæ privat, & ad actum peccaminosum à quo causatur. Secundum est, quòd talis privatio non constituit peccatum habituale, quatenus præcisè dicit ordinem ad formam quæ privat, sed quatenus addit respectum ad illum actum qui fuit ejus causa, ut expressè docet S. Thomas locis infra referendis. Ex his clarè patebit prædicta inconvenientia non sequi ex nostra sententiã Unde

Ad primum negatur sequela: Licet enim privatio gratiæ, secundum se considerata, ad nullam determinatam speciem moris pertineat, si tamen consideretur in ordine ad suam causam, sic reductivè pertinet ad speciem, ad quam spectat peccatum actuale à quo causatur, furti videlicet, moechiæ, aut gula, &c.

Ad secundum nego pariter sequelam: quia etsi privatio gratiæ materialiter, & quasi in esserei, unius tantum sit speciei, formaliter tamen & in esse rationis constitutiva peccati habitualis, multiplicatur, & distinguitur specie, juxta diversitatem specificam peccatorum actualium ex quibus resultat, ut docet S. Thomas hic art. 1. ad 3. his verbis: *Dicendum quòd macula non est aliquid positive in anima, nec significat privationem solam, sed significat privationem quandam notoris anime in ordine ad suam causam,*

qua est peccatum (scilicet actuale) & ideo diversa peccata diversas maculas inducunt. Et est simile de umbra; que est privatio luminis ex objecto alienius corporis, & secundum diversitatem corporum objectorum diversificantur umbra. Ex quo liquet tertium inconveniens non sequi ex nostra sententia: tanto enim macula peccati, ac privatio gratiæ, censetur deterior, quanto peccatum à quo causatur, gravius est, & magis contrarium charitati.

39. Ad ultimum etiam patet solutio, cum enim peccatum habituale sit privatio gratiæ, ut dicit respectum ad actum à quo causatur; tot sunt peccata habitualia in homine, quot sunt peccata actualia mortalia, quamvis omnia eandem gratiam auferant, ut docet D. Thomas in 2. dist. 32. quæst. 1. art. 1. ad 2. his verbis: *Cum omnium peccatorum mortalium genera hoc commune habeant quod gratiam tollunt, non tamen omnium est una macula, sed diversa, secundum quod defectus gratiæ ad diversas causas refertur: unde defectus gratiæ ex actu luxurie proveniens, est macula illius peccati, & sic de aliis. Et in 4. dist. 18. quæst. 1. art. 2. quæst. 1. ad 1. Quamvis (inquit) quantum ad ipsam privationem gratiæ non differant macula peccatorum, differunt tamen quantum ad causam ex qua macula consequitur, & secundum hoc etiam quodlibet peccatum unam maculam addit, in quantum novum obstaculum gratiæ ponit.*

60. Ad complementum huius questionis, quaeres in quo consistat macula peccati venialis?

Respondet illam consistere in privatione fervoris charitatis, seu in diminutione charitatis, quoad habilitatem & expeditionem ad eliciendos suos actus, & imperandum aliis virtutibus. Ita colligitur ex D. Thoma in 4. dist. 16. quæst. 2. art. 2. quæst. 1. ad 1. ubi distinguens inter maculam culpæ mortalis & venialis; sic ait: *Dicendum quod macula potest esse dupliciter: uno modo per privationem pulchritudinis, & sic in veniali non manet aliqua macula: quia non tollit gratiam, que est animæ decor: alio modo per hoc quod pulchritudo que est gratiæ, impeditur ne exterius appareat, sicut per pulverem pulchritudo faciei sordatur; & talis macula est in veniali, quia impeditur decor gratiæ, ne in actibus exterius ostendatur. Ex quo habetur, maculam peccati venialis non esse maculam simpliciter, sed tantum secundum quid: quia non sordatur animam simpliciter, neque tollit formam per quam inest ei pulchritudo, scilicet gratiam & charitatem, sed tantum obtundit & quasi tegit, ut minus relucent & splendescat in actibus; habet que se ad animam existentem in gratia, sicut ad faciem venustam pulvis, quo non nihil tordescit, nec tamen ejus pulchritudo destruitur. Quo sensu dixit S. Leo Papa: *Dum**

Ser. 4 per varias actiones vite huius sollicitudo distenditur, qua necesse est de mundano pulvere etiam religiosa corda drag. sordescere.

ARTICULUS IV.

Vtrum peccatum non solum maculam, sed etiam reatum pœnæ inducat, & in quo ille consistat?

61. Dico primò, peccatum non solum maculam, sed etiam reatum pœnæ inducere. Conclusio est certa de fide: ex variis enim Scripturæ locis colligitur, præsertim

A ex illo Matth. 5. *Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehenna ignis.* Ratio etiam illam suadet: Nam reatus pœnæ sic habet in peccatis, ut dignitas præmii in bonis operibus: Sed naturali lumine constat, honestam operationem dignam esse præmio: Ergo & peccatum supplicio. Præterea ut discurret D. Thomas hinc quæst. 87. art. 6. *Recta ratio postulat, ut quando ab aliquo ordo seu æqualitas iustitiæ violata est, ab ipso reintegretur & restaretur: Sed qui peccat, transgreditur ordinem & æqualitatem divinæ iustitiæ, plus voluntati suæ indulgendo quam debeat: Ergo oportet ut hunc ordinem & æqualitatem restaret, & divinæ iustitiæ satisfaciat per æqualitatem pœnæ, juxta illud Apocal. 18. *Quantum se glorificavit, & in æteris fuit, tantum date illi tormentum & lucrum;* sicque peccatum debitum pœnæ, seu reatum inducit.*

Dico secundo, peccatorem per peccatum triplicem reatum pœnæ incurere, juxta triplicem legem, in quam offendit. Primus nascitur, ex eo quod contra ordinem rectæ rationis nobis à natura insitum & præscriptum agit: secundus, ex eo quod agit contra legem humanam: tertius, quod contra divinam. Primus, seu prima pœna, est remorsus conscientiæ, aut, ut loquuntur Theologi, synderesis, que nobis à natura impressa est, & nunquam in ea extinguitur; unde Seneca: *Conscientia est frænum ante peccatum; & flagellum post peccatum.* Cui etiam consonat illud Augustini: *In tripso est flagellum tuum; sic vindicatur in rebellem adversus Deum; ut ipse sibi sit bellum, qui noluit pacem habere cum Deo.* Secunda pœna est temporalis; que ab humano iudice in hac vita infligitur. Tertia denique est æterna; cuius Deus est auctor; cum ignem inferni, quo in æternum cruciantur peccatores, creaverit. Ita discurret S. Doctor art. 1. ejusdem quæst. 87.

Dico tertio, reatum non esse ordinationem ad pœnam, sed obligationem seu condignitatem ad pœnam sustinendam.

Probat: Sicut honesta operatio prius est digna præmio, quam ad præmium ordinetur (ideo enim ad præmium ordinatur, quia est præmio proportionata, & eo digna) ita operatio mala, priusquam ordinetur ad supplicium, est digna pœnâ; imò ad illud non ordinatur, nisi quia est digna pœnâ, sicque reatum inducit: Ergo reatus non in ordinatione, seu deputatione ad pœnam, sed in obligatione, seu condignitate ad illam sustinendam formaliter consistit.

Confirmatur: Ergo Deus hominem, qui mortaliter delinquit, non destinaret ad pœnam (ut de lege absoluta potest) nihilominus haberet condignitatem & demeritum respectu illius; quia condignitas ad pœnam oritur ex ipsa culpa veluti ejus proptieras: Ergo in condignitate pœnæ, non verò in ordinatione seu deputatione ad illam, reatus pœnæ consistit.

Confirmatur amplius: Ordinatio ad pœnam est justa & bona, subindeque à Deo; reatus verò pœnæ est quid malum, & à Deo non est; non enim Deus facit hominem reum, aut pœnâ dignum: Ergo reatus non est ordinatio ad pœnam, sed condignitas seu demeritum illius.

In hoc conveniunt fere omnes Theologi contra Scotum, qui, ut vidimus articulo precedenti, tam maculam quam reatum constituit in ordinatione ad pœnam, quam dicit posse considerari ut disconvenientem animæ; & sic esse ejus maculam.